

научного) уровня высшего образования в контексте реализации управленческой деятельности в учреждениях Соединенного Королевства и Северной Ирландии. Определены перечень общих (transferable skills) компетенций, которые являются компетенциями, которые формируются на любой докторской (PhD) программе независимо от его специализации.

Ключевые слова: общие (универсальные) компетентности, подготовка докторов философии, компетентностный принципы, высшие учебные заведения, управленческая деятельность.

Muromets V. Management of Development Mechanisms of Generic Competencies of third (Educational-Scientific) Higher Education Builders: Experience of the United Kingdom and Northern Ireland

The article presents the managerial mechanisms for the development of doctoral (PhD) programs. The main tendencies of development of the general competencies of the applicants of the third (educational-scientific) level of higher education in the context of realization of administrative activity in the establishments of the United Kingdom and Northern Ireland are analyzed. There is a list of transferable skills competencies that are cross-cutting competencies that are formed on any PhD program regardless of its specialization.

Key words: generic (transferable) competence, preparation of doctors of philosophy, competency principles, institutions of higher education, management activity.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2017 р.

Прийнято до друку 24.11.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 378.091

О. М. Птахіна

**МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Україна визначивши курс на інтеграцію до освітнього та наукового простору Європи, здійснює модернізацію освітньої галузі в контексті європейських вимог. Запровадження основних положень Болонського процесу передбачає врахування національних підходів до організації навчання, змісту освіти, традицій у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою. Якість освіти – це складна багаторівнева система якостей, орієнтованих на забезпечення цілісного результату, що визначається рівнем відповідності цілей і результатів освіти.

Питання якості вищої освіти досліджували В. Андрущенко, І. Бех, К. Гнезділова, О. Демченко, В. Зінченко, М. Кисіль, К. Корсак, А. Кондрашихін, О. Левченко, В. Луговий, В. Пивоваров, П. Саух, Ж. Таланова, І. Талізїна, А. Токман, М. Степко, Є. Шульгін, С. Цимбалюк, Я. Яхніна та ін.

Найважливішим чинником створення та успішного розвитку Європейського простору вищої освіти в сучасних умовах є забезпечення якості освітніх послуг вищого навчального закладу.

В Європейському просторі вищої освіти вироблено низку законодавчих та нормативних документів, які допомагають різним країнам відповідно до свого освітнього законодавства, а також зважаючи на автономію вищих освітніх закладів, регламентувати процеси контролю і забезпечення якості освіти. Одним з найголовніших документів, у визначенні і дотримуванні стандартів якості вищої освіти, є «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» (European quality assurance standards and guidelines – ESG), які у свою чергу ґрунтуються на наступних основних принципах:

- зацікавленість студентів і роботодавців, а також суспільства в цілому у високій якості вищої освіти;
- ключова важливість автономії закладів і установ, збалансована усвідомленням того, що автономія несе із собою дуже серйозну відповідальність;
- система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу навчальних закладів більше, ніж це необхідно для виконання цієї системи своїх завдань [5].

Стандарти і рекомендації із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти – це документ, що ухвалений на Болонському саміті в 2005 р. у Бергені (Норвегія) (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ESG), який містить стандарти та рекомендації для закладів і агенцій із забезпечення якості вищої освіти. ESG слугують основою не тільки для розбудови систем забезпечення якості вищої освіти на інституційному, національному та європейському рівнях, але й інструментом для визнання таких агенцій на європейському рівні. 4 березня 2008 року Україна стала повноправним урядовим членом Європейського реєстру забезпечення якості освіти (EQAR) разом із 19 іншими країнами-учасницями Болонського процесу.

Ключова мета «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти» – сприяти спільному розумінню забезпечення якості навчання і викладання. ESG забезпечують критерії на європейському рівні, за якими оцінюються агентства забезпечення якості та їх діяльність. ESG ґрунтуються на таких чотирьох принципах забезпечення якості: заклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якість вищої освіти, що надається; забезпечення якості відповідає різноманітності систем вищої освіти, закладів вищої освіти, програм і студентів; забезпечення якості сприяє

розвитку культури якості; забезпечення якості враховує потреби та очікування студентів та суспільства.

Задля підвищення прозорості якості європейської вищої освіти утворено Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти (EQAR), засновником якого стала група чотирьох основних консультативних членів із супроводу болонського процесу, до якої ввійшли Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти (ENQA) Європейський союз студентів (ESU) Асоціація університетів Європи (EUA) Європейська асоціація закладів вищої освіти (EURASHE), яка отримала робочу назву «група E – 4». Метою EQAR є надання громадськості чіткої та надійної інформації щодо агентств забезпечення якості, які функціонують у європейських країнах.

У 2012 році Група E4 (ENQA, ESU, EUA, EURASHE) спільно з Міжнародною освітою (EI), Конфедерацією європейського бізнесу «БІЗНЕСЄВРОПА» та Європейським реєстром забезпечення якості вищої освіти (EQAR) оновили ESG. Оновлення ESG зосереджено на забезпеченні якості стосовно навчання і викладання у вищій освіті, включаючи навчальне середовище та відповідні зв'язки з дослідженнями та інноваціями.

Наприклад в Австрії за забезпечення якості вищої освіти відповідає The Agency for Quality Assurance and Accreditation Austria (AQ Austria). Основними нормативно-правовими документами щодо забезпечення є Federal Act on the Organisation of Universities and their Studies, Universities Act 2002 – UG та The Act on Quality Assurance in Higher Education, HS-QSG. В Данії за забезпечення якості вищої освіти відповідає Danish Evaluation Institute (EVA) та The Danish Accreditation Institution (DAI), а правову базу складають The Danish Evaluation Institute (2012), The Accreditation Act on higher education institutions (2013), Guide to institutional accreditation (2013), Guide to programme accreditation: Existing programmes and local provision of programmes (2013), Guide to programme accreditation: New programmes and local provision of programmes (2013). Забезпечення якості включає впровадження системи забезпечення якості на усіх рівнях організаційної структури закладу освіти та передбачає роботу щодо зміцнення і розвитку якості та актуальності освітніх програм [3].

В Італії за забезпечення якості вищої освіти відповідає The Holy See's Agency for the Evaluation and Promotion of Quality in Ecclesiastical Universities and Faculties (AVEPRO). Основними нормативно-правовими документами щодо забезпечення є The Apostolic Constitution Sapientia christiana (1979), Statute of the Holy See's Agency for the Evaluation and Promotion of Quality in Ecclesiastical Universities and Faculties (2007), The Nature, Context and Purpose of Quality Assurance: Briefing Note for Ecclesiastical Universities and Faculties (2008), Time Scale for Quality Review Internal Evaluation Quality Assurance Guidelines for Ecclesiastical Universities and Faculties Preparing the Self-Evaluation Report: Notes of Guidance for Faculties and Service Units. Рівень якості вищої освіти оцінюється за такими напрямками як: оцінювання наукових публікацій і

заявок на наукові гранти через систему експертної оцінки (peer-review system); залучення академічної спільноти до викладання та проведення наукових досліджень закордоном; залучення викладацького персоналу як зовнішніх експертів на міжнародному рівні; збору інформації щодо працевлаштування випускників, продовження навчання за престижними міжнародними програмами в системі післядипломної освіти; членства в комісіях щодо академічних посадових призначень; регулярного оцінювання викладання та навчання [3].

Концептуальною основою забезпечення якості вищої освіти Фінляндії виступають механізми безперервного вдосконалення. Вища освіта у Фінляндії є безкоштовною. Студенти платять лише незначну щорічну суму до студентського об'єднання/союзу, отримуючи за це значні знижки на харчування, медичні послуги та інші соціальні пільги. ВНЗ Фінляндії отримують більшу частину своїх фондів саме від Уряду, фінансування йде безпосередньо від національного Міністерства освіти і культури. Основним показником для державного фінансування є кількість студентів. Крім того, при фінансуванні враховується якість, ефективність і результативність діяльності конкретного навчального закладу. Університети Фінляндії несуть повну відповідальність за результати своєї діяльності (як освітньої, так і наукової), а відтак і за забезпечення належної її якості. Основний принцип функціонування системи забезпечення якості вищої освіти у Фінляндії визначено таким чином: «оцінювання замість інспектування».

Фінська рада з оцінки вищої освіти (Finnish Higher Education Evaluation Council – FINHEEC) працює при фінансовій підтримці Міністерства освіти, але є незалежною від нього і ВНЗ. Сфера відповідальності: координація та здійснення незалежної експертної оцінки адміністрації та інституту вищої освіти. Рада не приймає управлінські рішення, а проводить аудит системи забезпечення якості ВНЗ, акредитацію навчальних програм, надає консультаційні послуги при здійсненні оцінки, розробляє методологію оцінки та поширює кращі фінські та міжнародні практики у ВНЗ. FINHEEC публікує звіти про проведені оцінювання. Ця інформація перебуває у вільному доступі на веб-сайті Ради. Всі університети та інститути проходять оцінювання раз на 6 років. Функцію національного агентства забезпечення якості вищої освіти виконує Фінський центр оцінювання освіти (The Finnish Education Evaluation Centre, FINEEC). Ключовими принципами діяльності FINEEC є: незалежність оцінювання, оцінювання задля покращення (enhancement-led evaluation), активне оприлюднення результатів оцінювання [3].

Інтеграція українських університетів в європейський та міжнародний освітній простір пов'язана з необхідністю створення кардинально нової системи критеріїв оцінювання якості вищої освіти, яка відповідає міжнародним стандартам. Законом України «Про вищу освіту» у ст. 16, п.1 встановлено такі складові системи забезпечення якості вищої освіти:

- система внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності (визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти; здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб; забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою та інше);

- система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти передбачає: забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти; забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості; забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти та інше);

- система забезпечення якості в діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти передбачає: забезпечення наявності та ефективності процесів і процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; забезпечення наявності достатніх і збалансованих ресурсів для здійснення процесів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; забезпечення незалежності у діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти; підзвітність [2].

Як засвідчує міжнародна практика, необхідною умовою ефективного функціонування системи забезпечення якості вищої освіти є наявність системи внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти та дієва нормативно-правова база, спрямована на впровадження стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти.

Умовами успішного розвитку освітніх систем, визнаними в світі, є: вибір і конкуренція, децентралізація та автономія, відповідальність за результати. Особливості сучасних критеріїв оцінювання якості освіти полягають в тому, що вони повинні передбачати: свободу для університетів у формуванні учбових планів; особливу увагу до якості підготовки фахівців; необхідність постійного вдосконалення освітніх програм з метою підвищення їх якості; стимулювання інновацій в освітніх стандартах. Запровадження вищими навчальними закладами заходів щодо імплементації Закону України «Про вищу освіту»,

сприятиме реалізації системи забезпеченню якості вищої освіти. Тому створення системи забезпечення якості для української вищої освіти має базуватись на цих принципах і відповідати провідним сучасним європейським практикам для підвищення конкурентоспроможності.

Список використаної літератури

1. Луговий В. І. Чинники і умови забезпечення якості вищої освіти в Україні в процесі євроінтеграції / В. І. Луговий, Ж. В. Таланова // Вісник Нац. у-ту імені Тараса Шевченка. – Серія «Філософія. Політологія». – 2010. – № 94-96/2010. – С. 98–103 **2. Про вищу освіту :** Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/-show/1556-18> **3. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд /** Уклад.: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – К. : ДП «НВЦ «Пріори-тети», 2015. – 84 с. **4. Рябченко В.** Проблема якості вітчизняної вищої освіти в контексті освітянських реформ: ретроспектива й сучасність з позицій світоглядно-компетентнісного підходу / В. Рябченко // Вища освіта України. – 2015. – №1. – С. 12–27. **5. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).** – К. : ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с. **6. Шевченко Н. В.** Рейтингове оцінювання в моніторингу якості освіти / Н. В. Шевченко // Трансформація соціальних функцій образования в современном мире : материалы междунар. науч.-практ. конф. (г. Харьков, 17-18 февраля 2015 г.). – Харьков : Изд-во НУА, 2015. – С. 428–433.

Птахіна О. М. Міжнародний досвід щодо забезпечення якості вищої освіти

Якість освіти є тим показником, за яким визначається ефективність діяльності навчальних закладів, що відповідають сучасним вимогам та спроможні задовольнити освітні потреби особистості, суспільства, держави. Україна визначивши курс на інтеграцію до освітнього та наукового простору Європи, здійснює модернізацію освітньої галузі в контексті європейських вимог. У статті розглянуто принципи забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, проаналізован міжнародний досвід забезпечення якості вищої освіти, розкрито необхідність створення національної системи забезпечення якості, яка спрямована на введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості вищої освіти із урахуванням сучасних вимог ринку праці.

Ключові слова: стандарти якості вищої освіти, принципи забезпечення якості, складові системи забезпечення якості вищої освіти.

Пташина О. Н. Международный опыт обеспечения качества высшего образования

Качество образования является тем показателем, по которому определяется эффективность деятельности учебных заведений, отвечающих современным требованиям и способны удовлетворить образовательные потребности личности, общества, государства. Украина определив курс на интеграцию в образовательное и научное пространство Европы, осуществляет модернизацию образования в контексте европейских требований. В статье рассмотрены принципы обеспечения качества в Европейском пространстве высшего образования, проанализирован международный опыт обеспечения качества высшего образования, раскрыта необходимость создания национальной системы обеспечения качества, которая направлена на введение европейских стандартов и принципов обеспечения качества высшего образования с учетом современных требований рынка труда.

Ключевые слова: стандарты качества высшего образования, принципы обеспечения качества, составляющие системы обеспечения качества высшего образования.

Ptakhina O. International Experience of Ensuring Quality of the Higher Education

The quality of education is that indicator by activity of educational establishments, answering modern requirements and able to satisfy the educational necessities of personality, society, state, is determined. Ukraine having defined a course towards integration into educational and scientific space of Europe, carries out modernization of education in the context of the European requirements. In article considered the principles of ensuring quality in the European space of the higher education, analysed the international experience of providing quality of the higher education, a necessity is exposed the creation of national system of providing quality which is directed to introduction the European standards and the principles of ensuring quality in the higher education taking taking into account the modern requirements of labour-market.

Key words: the quality standards of the higher education, the principles of ensuring quality, making the systems of providing of quality of higher education.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2017 р.
Прийнято до друку 24.11.2017 р.
Рецензент – д.п.н., проф. Ваховський Л. Ц.